

GEMEENTELIJK MONUMENT

GM-nummer //

Algemene gegevens

Adres	: Oranjelaan 288
Postcode, Plaats	: 3312 GN Dordrecht
Kadastraal	: DDT00 C 4399
Wijk	: Indische Buurt noord, Reeland

Algemene omschrijving

Bouwjaar / verbouwing	: 1911-1912, vanaf 2013
Architect	: vermoedelijk H.C. Jorissen
Opdrachtgever	: G. Kloppert en A. Brand Hzn.
Oorspronkelijke functie	: woonhuis
Huidige functie	: woonhuis
Bouwstijl	: overgangsarchitectuur, invloeden art nouveau

Algemene beschrijving

Herenhuis dat deel uitmaakt van een ensemble van vier gelijktijdig gebouwde woningen (1912). Vanuit het midden van het blok is het ontwerp gespiegeld: de woning van 286 is gespiegeld aan nummer 288. De individuele woningen hebben een asymmetrische voorgevel. De voortuinen van de huizen worden door een lage muur en een smeedijzeren hekwerk gescheiden van de openbare weg.

Historie gebied

De Oranjelaan is in 1908-1909 aangelegd als 'Hoofdweg naar de Staart', een geheel nieuwe weg over de voormalige buitenplaats Noordhove. Voorheen maakte het gebied rondom de Oranjelaan deel uit van de Noordpolder(1616), boerenland met tuinderijen en boomgaarden. De dijken van de polder, waaronder de Krommedijk en in het verlengde de Groenedijk vormden de grens tussen de Noordpolder en de Oud Dubbeldamse Polder (1603). Eind 19^e eeuw brak een periode aan van stadsuitbreidingen, zowel planmatig als in aansluiting op de bestaande structuur. De buitenplaats met villa Noordhove werd in 1907 verkocht, waarna het terrein en de omgeving werden verkaveld. Op de Oranjelaan kwam een spoor te liggen als ontsluiting naar het groeiende industriegebied op De Staart. De locomotief, bekend als 'de trein van Lips' reed dagelijks vanaf een wisselspoor op de Krommedijk tot de afbraak van de stadsspoorweg in 1966.

Aan de nieuwe Oranjelaan zouden twee markante gebouwen verrijzen: de Technische School (1913, gesloopt en nieuwbouwlocatie) en de Landbouwwinterschool (1922). Het Sumatraplein aan het begin van de laan is een verbijzondering van een kruispunt aan wegen. Deze plek is ingericht als groenplek met bomen en een oorlogsmonument. Vanaf dit plein tot aan de voormalige Landbouwwinterschool werden vanaf 1908 herenhuizen gebouwd door verschillende opdrachtgevers. Naast de eerst gebouwde huizen, de nummers 292-294, werd het blok 284-290 gebouwd. Deze woningen maken deel uit van het karakteristieke ensemble Oranjelaan 266 t/m 294.

Ligging

Het herenhuis staat aan de oostzijde van de Oranjelaan, tussen de gelijktijdig gebouwde woningen 286 en 290. Zowel aan de voor- als achterzijde bevindt zich een bescheiden tuin. Oranjelaan 266 t/m 294 en de voormalige Landbouwwinterschool vallen onder het beschermd stadsgezicht 19^e-eeuwse Schil Dordrecht.

Hoofdvorm

De woning is gebouwd op een rechthoekige plattegrond van drie bouwlagen en heeft een samengesteld dak. Het dak bestaat aan de voorzijde uit een zadeldak met de nok evenwijdig aan de straat. Aansluitend en haaks op het zadeldak bevindt zich aan de achterzijde een zadeldak met wolfseind, terugliggend ten opzichte van de achtergevel.

Twee openslaande hoge ramen geven hier met een afstap toegang tot het balkon. De woning beschikt over een bescheiden kelder aan de achterzijde.

Bouwgeschiedenis

De kavels aan de Oranjelaan werden stapsgewijs ontwikkeld. In het gehele ensemble komen zowel enkele herenhuizen voor als blokken van gelijktijdig gebouwde woningen. Het perceel voor de latere nummers 284-290 werd in 1911 gekocht door de firma G. Kloppert en A. Brand Hzn. Kloppert was meestertimmerman en had een eigen houtzagerij. De tekeningen zijn gesigineerd door A. Brand Hzn.

De huidige eigenaren (2019) hebben de geschiedenis van de bouw uitvoerig onderzocht, waarbij het ontwerp wordt toegeschreven aan H.C. Jorissen, architect. Jorissen, die eerder werkzaam was als architect in Amsterdam en andere gemeenten, vestigde zich in Dordrecht en ging in 1912 een samenwerkingsverband aan met Kloppert in NV de 'Klopper'.

De architectuur van de herenhuizen is kenmerkend voor de bouwperiode. Er wordt, net als eind 19^e eeuw, soms teruggegrepen naar een eclectische vormtaal. Zo zijn invloeden van de neorenaissance duidelijk zichtbaar in de als trapgevel uitgevoerde zijgevels. Invloeden van de art nouveau architectuur komen tot uitdrukking in de torentjes, loggia's en veranda's van de nummers 286 en 288.

Het herenhuis Oranjelaan 288 is in 2013 van eigenaar gewisseld. De huidige eigenaren zijn sindsdien bezig met de renovatie en restauratie van de woning. Het huis heeft veel originele details, maar in het verleden zijn de kozijnen aan de achterzijde op de beide verdiepingen vervangen door kunststof. De pui van de serre is aangepast in 1962.

Beschrijving exterieur woonhuis

De gehele voorgevel bestaat uit een spiegelsymmetrisch ontwerp waarbij twee naar voren uitstekende torens de gevel onderbreken. Tussen de torens, waarin de entrees naar 286 en 288 zich bevinden, zijn over de volle breedte twee veranda's op begane grond niveau en twee loggia's op de tweede verdieping gerealiseerd. Het dakschild is hier opgetild ten opzichte van het voordakvlak van de buitenste woningen. De woningen 284 en 290 zijn verbijzonderd door een driezijdige erker en een entree onder een boogvormig portaal. Aan de achterzijde zijn alle woningen op begane grond niveau voorzien van een uitstekende bouwmassa, op tekening de serre of veranda. Op verdiepingsniveau geven openslaande deuren toegang tot het balkon op het dak van deze serres.

De gevels zijn gemetseld in een bruine baksteen in kettingverband met een gesneden voeg. Kozijnen en ramen zijn van hout, waarbij alle raampartijen zijn voorzien van door roeden verdeelde bovenramen, voorzien van geel kathedraalglas. Per huisnummer is er verschil in aanwezigheid van bewaard gebleven originele ramen en deels gemoderniseerde of geheel vervangen ramen voorzien van dubbelglas. In de voorgevel is een horizontaal accent aangebracht door een doorlopende betonnen latei boven de raampartij op verdiepingsniveau, onderbroken door de vormgeving van de inpandige balkons van de nummers 286 en 288. Aan de achterzijde wordt eveneens van de latei op verdiepingsniveau gebruik gemaakt, zowel in gemetselde als in betonnen vorm, om de gevels met elkaar te verbinden. De begane grond vloer ligt ca. 60 cm boven maaiveld, waardoor de woningen ontsloten worden middels een stenen trap. In de jaren negentig is het dak van het complex gerenoveerd, met uitzondering van nummer 290. Aan de voorzijde zijn de geglazuurde, rode kruispannen gehandhaafd, aan de achterzijde zijn de pannen vervangen door sneldekkers.

De voorgevel van 288 bestaat rechts uit de naar voren uitstekende toren. In de bouwmassa van de toren bevindt zich de entree. De voordeur is een blankgelakte houten paneeldeur waarin een getoogd kozijn verdeeld is in kleine ruiten van facetglas. Boven de deur bevindt zich een halfrond bovenraam, door roeden verdeeld. Op

verdiepingsniveau van de toren is een kruiskoosje onder de latei die als horizontale en verspringende band over het gevelvlak is doorgezet. Op het niveau van de tweede verdieping wordt de toren iets breder. Hier bevindt zich een enkel raam met bovenraam. De gevel van de toren wordt beëindigd door een stenen latei en een omtimmerde goot op klossen. Het dak bestaat uit een koepel op een achzijdige grondslag en wordt beëindigd door een niet originele spits. Op oude foto's is te zien dat aan de spits een windhaan was bevestigd. De dakbedekking is gewijzigd en bestaat uit dakleer. Links van de toren bevindt zich de veranda onder een schuin dak. De constructie van de veranda bestaat uit een betonnen portaal met bewerkte consoles. De vloer van de veranda is uitgevoerd in terrazzo. Als begrenzing zijn twee lage muurtjes aangebracht met op de hoeken betonnen vazen. De treden naar de voortuin zijn in beton uitgevoerd en voorzien van hardstenen treden. De dakbedekking is gewijzigd en bestaat uit leien. In het midden van het dak is een inkeping gemaakt ten behoeve van de openslaande deuren op de verdieping. De gemoderniseerde deuren worden door een stenen portaal gescheiden van de ramen aan weerszijden. Op het niveau van de tweede verdieping wordt dit portaal doorgezet waarachter zich de loggia bevindt. Ook hier geven twee openslaande deuren toegang naar het balkon. De borstwering bestaat uit gemetselde en betonnen stijlen met daartussen stijlen in siersmeedwerk. Op het dak op de erfgrens van 286 en 288 is een gemetselde schoorsteen, geaccentueerd door enkele gemetselde treden.

De achtergevel bestaat rechts uit de gevel van de serre die rust op een betonnen voet, ongeveer tot een meter boven maaiveld. De pui van de serre is ooit gewijzigd waarbij de openslaande deuren zijn vervangen door ramen. De bovenramen zijn voorzien van eenvoudig, na-oorlogs glas-in-lood. Links bevindt zich een venster onder gemetselde strek waarin een kozijn is aangebracht met keukendeur en stolpraam. De rechterzijgevel van de serre is doorgezet als afscheidingsmuur van het balkon. Het balkonhek bestaat uit eenvoudig houten stijl- en regelwerk. De kozijnen op de verdiepingen zijn vervangen door kunststof exemplaren. De goot, afgetimmerd met trespas, rust op houten geprofileerde klossen

Beschrijving interieur

De vier woningen zijn met een zelfde plattegrond gebouwd, waarbij 284 en 286 gespiegeld zijn aan 288 en 290. Oranjelaan 290 is iets breder dan de andere woningen; hier moest aangesloten worden op de al gerealiseerde eerste twee woningen, zodat de schuine aansluiting een verbreding veroorzaakte aan de voorzijde.

De plattegrond is klassiek opgebouwd met aan de ene zijde een voorportaal naar de gang met daarin de ontsluiting naar de verdieping en de kelder en eindigend in de keuken. Aan de andere zijde bevinden zich de kamers en-suite met een serre. Op de verdieping grenst het trappenhuis aan een overloop met een kleine voorkamer, een badkamer, apart toilet en kamers en-suite. Op de originele blauwdrukken van 288 zijn op zolder aparte ruimtes getekend; aan de achterzijde is een badkamer ingetekend.

In alle woningen zijn de scheluw, tweekwart houten trappen origineel en voorzien van een houten, gestoken trappaal en gedraaide balusters. De trappen zijn uitgevoerd met een schalmgat en een dakraam voor de lichtinval. De tochtportalen bestaan uit een deur met zijraam en bovenramen in een getoogd kozijn. In de gang is een speciale nis aangebracht met een rek voor paraplu's en kledinghaken. Bij nummer 288 ontbreekt het rek. De grote voor- en achterkamer op de begane grond en de verdieping worden gescheiden door kasten en-suite, voor zover nog aanwezig. De stucplafonds zijn voorzien van lijstwerk, midden- en hoekrosetten in een geometrisch motief. De plafonds zijn niet in alle woningen voltallig bewaard gebleven. Originele deuren, voor zover aanwezig, zijn uitgevoerd als paneeldeuren voorzien van een raampaneel, door stijlen verdeeld in drie glas-in-loodramen met geel kathedraalglas. Op nummer 288 is een deur aangetroffen die na het verwijderen van moderne beplating bleek te bestaan uit asbest panelen geschilderd in houtimitatie. Op nummer 284 is hetzelfde materiaal aangetroffen bij kastdeuren met op de achterzijde het stempel van Martinit, een asbestfabriek opgericht

in 1912. Vermoedelijk zijn de binnendeuren van alle woningen zo uitgevoerd en betreft dit een vroege en zeldzaam aangetroffen toepassing van asbest. Alle deuren zijn in de huidige situatie overgeschilderd.

Het interieur van 288 is voor een groot deel origineel. De vloer in het voorportaal en de gang bestaat uit marmeren platen. De originele vloer in de keuken is uitgevoerd in terrazzo. De lambrisering in het voorportaal is uitgevoerd in lichtgroene tegels voorzien van een rand met geëmailleerde tegels, gelijk aan die toegepast op nummer 286. In het tochtportaal is de beglazing in facetglas uitgevoerd. De wc heeft nog de originele vloer- en wandtegels, een zwart-witte vloer en een witte wand met randtegels met art nouveau motief. In de kelder onder de keuken staat een originele wijnkast met een deur van houten latten en er ligt een plavuizen vloer. De achterkamer was het meest ingrijpend gewijzigd, maar het plafond is inmiddels gereconstrueerd met behulp van mallen. De schouw in deze kamer ontbreekt.

Op de verdieping zijn de kasten en deuren en-suite nog aanwezig. De plafonds zijn uitgevoerd als spanplafonds. Op de tweede verdieping staan wanden opgebouwd uit kraaldelen, vermoedelijk uit de bouwperiode. De zolder is verdeeld in een overloop, een torenkamer en een voor-tussen- en achterkamer.

Beschrijving tuin

De woning heeft een voor- en achtertuin. De voortuin wordt door een lage betonnen muur met daarop een gemetselde ezelsrug en een smeedijzeren hekwerk gescheiden van de openbare weg. De afscheiding wordt geleed door gemetselde hekpilaren, bekroond met een betonnen bol. De originele erfafscheiding is bij alle vier de woningen bewaard gebleven en maakt deel uit van de bescherming.

Bronnen

Regionaal Archief Dordrecht

- 752-1567 bouwvergunning voor het bouwen van de fundering, 1911
- 752-1568 bouwvergunning voor de bouw van vier herenhuizen, 1911
- 752-1569 bouwen van een schuur in achtertuin, 1977-1978

Literatuur

- P. Bot. *Vademecum. Historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur*. Alphen aan de Maas. 2009.
- Gemeente Dordrecht. *Toelichting bestemmingsplan Reeland*. Dordrecht 2013
- J. Goossen. *Oranjelaan 284. Een geschiedenis*. Dordrecht 2019
- B. Lamberts en A.F.J. Niemeijer. *Dordrecht. Architectuur en stedenbouw 1850-1940*. Zwolle 2002.
- RCE. *Toelichting bij het besluit tot aanwijzing van het beschermd stadsgezicht 19e-eeuwse Schil Dordrecht, gemeente Dordrecht (Zuid-Holland)*. Amersfoort 2009-2014
- C. Weijs. *Bouwhistorische documentatie van Oranjelaan 284*. Dordrecht 2015.

Beeldmateriaal

Beeldbank regionaal archief Dordrecht
 Archief eigenaren

Opname 18 en 21 januari 2019

Waardering

Cultuurhistorische waarde

Het in 1912 gebouwde herenhuis heeft cultuurhistorische waarde als onderdeel van de stadsuitbreiding die aan de Oranjelaan gerealiseerd werd. De laan werd in 1908 geheel nieuw aangelegd op de grond van de voormalige buitenplaats Noordhove en vormde de directe verbinding met het opkomende industriegebied op de Staart.

Architectonische waarde

Het herenhuis is van architectuurhistorisch belang als voorbeeld van een vroeg 20^e-eeuws herenhuis, gebouwd in een eclectische stijl, met onder andere invloeden van de art nouveau. Het herenhuis heeft architectuurhistorische waarde door de grotendeels originele staat van zowel exterieur als interieur van de vier gelijktijdig gebouwde herenhuizen, Oranjelaan 284 t/m 290. De voorgevel van het complex is karakteristiek en herkenbaar door de verbijzonderde entrees, de twee torens, de veranda's en loggia's. De dakbedekking aan de voorzijde bestaat uit originele kruispannen met bijbehorende eindgevelpannen. De bovenramen, door roeden verdeeld en voorzien van kathedraalglas, zijn op de verdiepingen nog aanwezig.

Het interieur van 288 is grotendeels origineel en heeft architectuurhistorische waarde door de herkenbare klassieke opzet van de plattegrond die bij alle vier de woningen vrijwel identiek is uitgevoerd. Van bijzondere waarde zijn onder andere de trappen, de plafonds op de begane grond, de kasten en-suite, het tochtportaal, de getegelde lambrisering en de binnendeuren. Deze zijn van bouwhistorisch belang door de vroege toepassing van Martinit asbestbeplating.

Situering

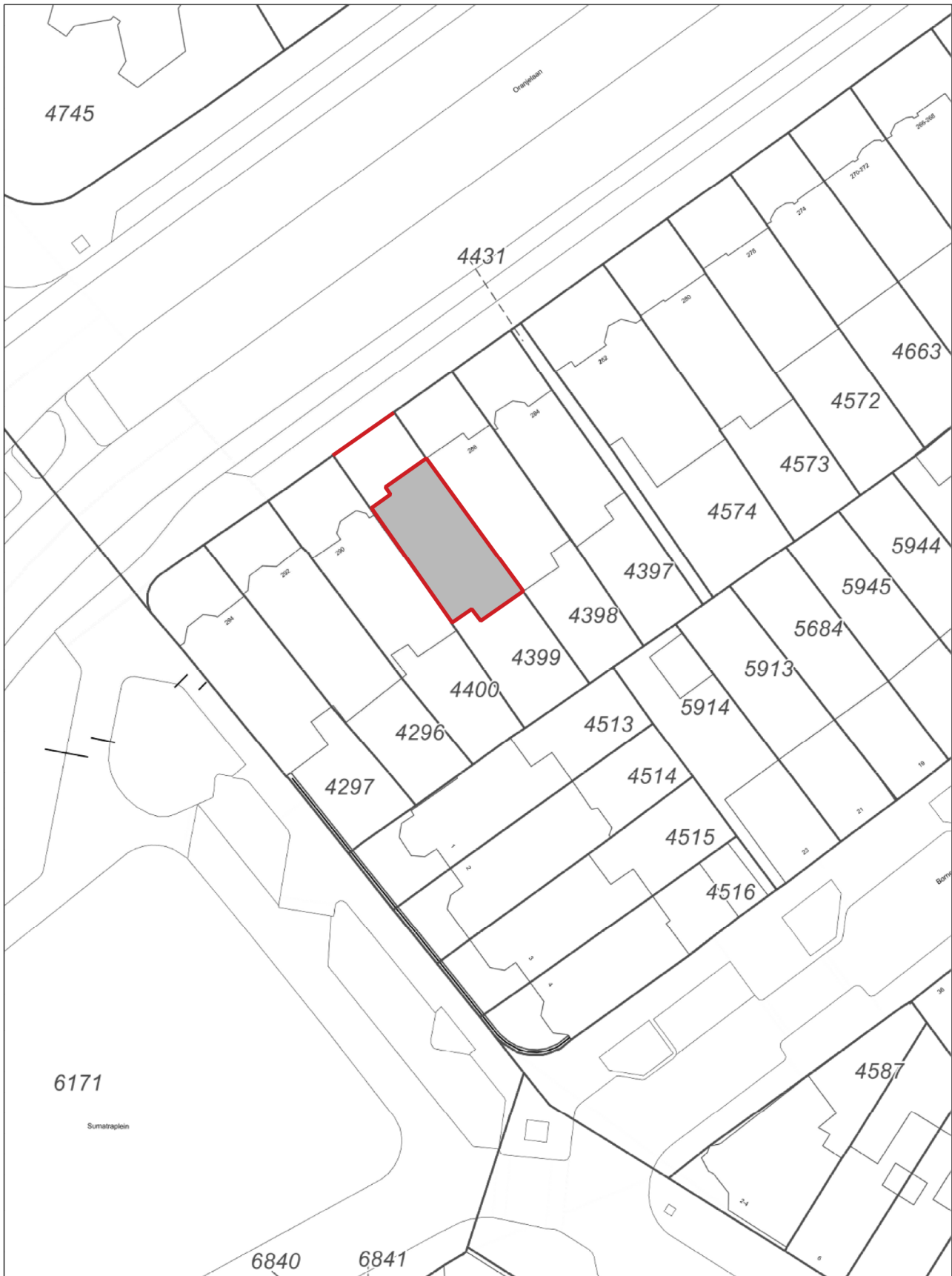
Het herenhuis heeft ensemblewaarde als onderdeel van het gelijktijdig gebouwde blok woningen Oranjelaan 248 t/m 290 én als onderdeel van de bebouwing vanaf het Sumatraplein tot aan de voormalige Landbouwwinterschool. Deze bebouwing maakt deel uit van het beschermd stadsgezicht 19e-eeuwse Schil Dordrecht.

De herenhuizen hebben stedenbouwkundige waarde als royale, vooroorlogse woningen en zijn sterk beeldbepalend voor de bebouwing aan de Oranjelaan waar zowel ten noorden van de school, als aan de overzijde, jongere bebouwing staat.

De voortuinen van de vier herenhuizen worden van de openbare weg gescheiden door een lage muur met een smeedijzeren hekwerk. De erfafscheiding maakt deel uit van de bescherming evenals de in de voortuinen aanwezige trappen naar erker of veranda.

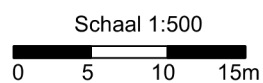
Gaafheid

De vier herenhuizen zijn van belang door de gaafheid van het complex. Oranjelaan 288 is grotendeels in oorspronkelijke staat, maar de achterzijde is aangetast door de kunststof kozijnen en de aanpassing van de serre.

Aan deze tekening kunnen geen rechten worden ontleend

11 Maart 2019

voorgevel Oranjelaan 284, 286, 288 en 290

Oranjelaan

erfafscheiding

achterzijde

achterzijde

voorgevel

achtergevel

detail veranda

trappenhuis

deur in houtimitatie

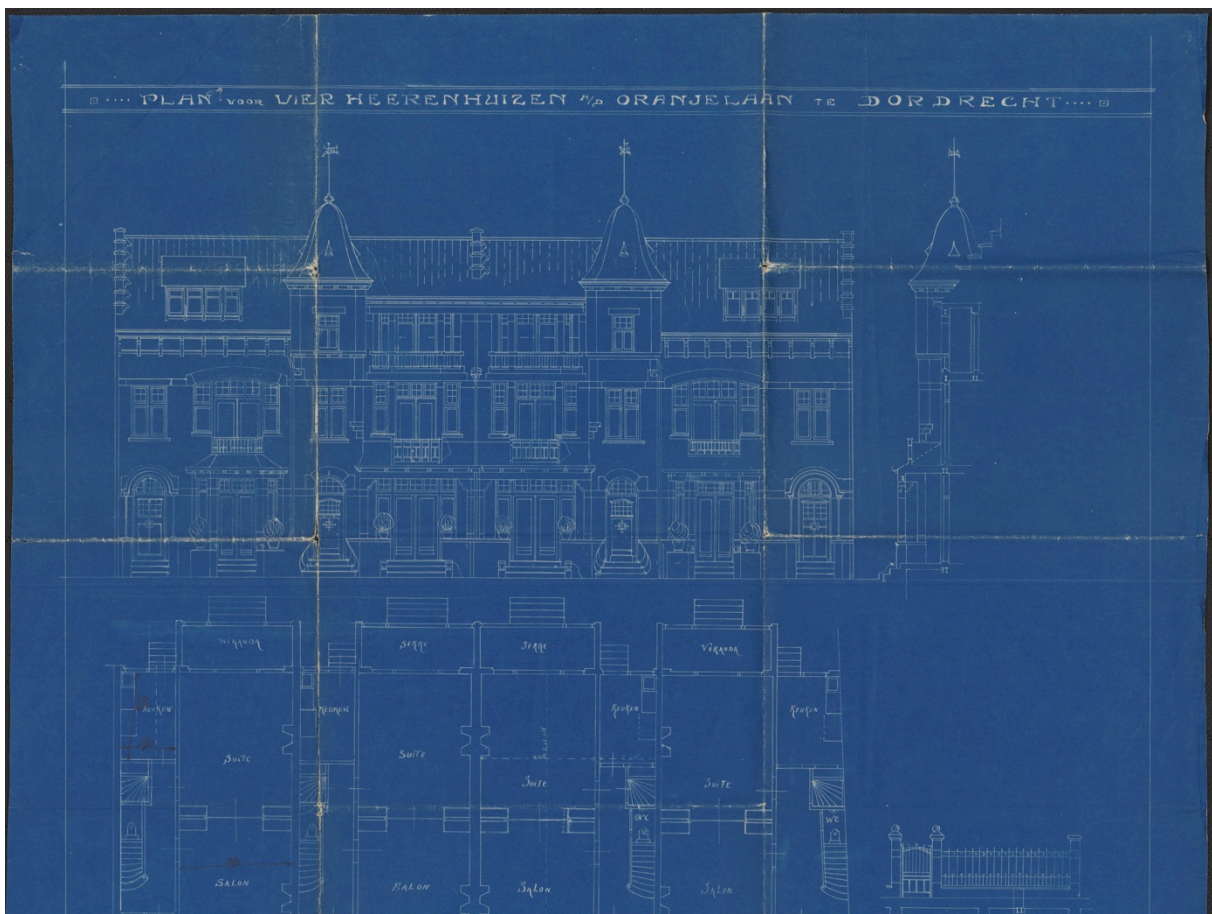
schouw voorkamer

lambrisering voorportaal

1913-1920, foto archief eigenaar Oranjelaan 284

1911 tekening voorgevel, plattegrond en hekwerk